

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ตามประวัติศาสตร์ของชาติไทยสมัยที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี อาณาเขตของประเทศไทย ได้ขยายลงมาจนถึงฝั่งทะเลแล้ว จนได้มีการติดต่อค้าขายและมีสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีน ในสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ราชอาณาจักรของประเทศไทย ได้แผ่ขยายกว้างขวางออกมาจนถึงหัวเมืองตามฝั่งทะเลเช่นเมืองจันทบุรี เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลา เมืองตะนาวศรี เมืองมะละแหม่ง เมืองมะละกา ตลอดจนถึง เมืองยะโฮร์สุดแหลมมาลายู ประเทศไทยได้เคยมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น ชวา สุมาตรา อินเดีย ลังกา และเปอร์เซีย ประเทศไทยได้มีการติดต่อค้าขายกับประเทศจีน มากที่สุดโดยการติดต่อค้าขายนั้นทำทางเรือสำเภา (กิจการทางเรือของไทย : 32-33) ตามประวัติศาสตร์ได้พูดถึงการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศ ต้องใช้การขนส่งทางเรือสำเภาเข้า - ออก น่านน้ำอ่าวไทย ซึ่งได้ค้าขายกันมานานตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี แต่ในช่วงที่การค้ามีความเจริญรุ่งเรืองคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นไทยได้ให้ความสำคัญกับจีนเป็นอย่างมาก เพราะต้องการได้ ความรู้ความชำนาญจากชาวจีนในด้านการต่อเรือ การเดินเรือ และการค้าขาย(ณัฐวุฒิ 2541: 74)สินค้าที่มาจากจีนส่วนใหญ่ได้แก่ ใ่อัง ไท เครื่องลายคราม ลังกะสี ปรอท รม ฯลฯ นอกจาก สินค้าดังกล่าวแล้วยังมีชาวจีนโดยสารมากับเรือซึ่งถือว่าเป็นรายได้ที่สำคัญเหมือนกัน โดยมีคน โดยสารจากเมืองจีนมาเมืองไทยประมาณปีละ 7,000 คน ส่วนสินค้าที่เมืองไทยส่งไปยังเมืองจีน ได้แก่ พริกไทยดำ น้ำตาล ดีบุก กระจวาน ไม้เนื้อดี งาช้าง ช้าง ฯลฯ ซึ่งศูนย์กลางการค้าของ ไทยอยู่ที่ท่าเรือกรุงเทพฯ (เก๋าร้อยปีพยานิชย์ไทย: 151)

เรือสำเภาเป็นเรือต่อชนิดหนึ่งซึ่งเหมาะกับการเดินทางในทะเล แต่ไม่เหมาะกับการเดินเรือ ในช่วงทะเลลึก ถ้าจะแล่นจึงต้องแล่นอยู่ริมฝั่ง เนื่องจากการเดินเรือสำเภา นั้นไม่มีแผนที่เดินเรือ ใช้เพียงเข็มทิศเป็นเครื่องช่วย นอกจากนั้นใช้วิธีสังเกตดูฝั่ง แลคมเป็นเครื่องหมาย เพราะฉะนั้น เรือสำเภาจึงไม่กล้าออกทะเลลึกเพราะไม่สามารถหาที่สังเกตได้ ก่อนจะออกเรือสำเภาจะต้องดู หน้าฤดูเสียก่อนส่วนใหญ่จะออกเรือสำเภา ระหว่างเดือน 3 และเดือน 4 คือแล่นเรือในระหว่าง

ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งพัดขึ้นเหนือ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีเรือสำเภาอย่างน้อยแยกได้ 2 แบบ ได้แก่ เรือสำเภาท้องแบนไม่มีกระดูกงู และเรือสำเภาที่มีกระดูกงู ซึ่งส่วนมากเป็นเรือขนาดกลาง และขนาดเล็กใช้เดินทางค้าขายตามหัวเมืองท่าชายฝั่ง (ณัฐวุฒิ 2541: 71-72) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในช่วงรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3 การค้าทางเรือโดยใช้สำเภากับต่างประเทศขยายตัวมากขึ้น แต่เนื่องจากไทยทำการค้ากับจีนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงนิยมสร้างเรือเดินทะเล โดยแบบเรือสำเภาบางส่วนได้ลอกเลียนมาจากจีน คือลักษณะของเรือเป็นรูปเรือ "ตัวก้าง" คือเรือ 2 เสาท้องแบนทาสีสวย หน้าราหูหรือศีรษะเขียวบ้าง แดงบ้าง ปากกว้าง ประมาณ 5-7 วา โดยทั่วไปเรือสำเภาจะมีรูปร่าง อ้วนอ้าย แล่นช้า แต่กินน้ำตื้นและบรรทุกสินค้าได้มาก ความแข็งแรงอยู่ในเกณฑ์ดี ใบเรือเป็นรูป สีเหลี่ยมมีขนาดใหญ่ทำให้การหันใบลดใบ กางใบแต่ละครั้งเปลืองแรง และเวลามาก เรือสำเภาไทยเป็นเรือที่ต่อในประเทศไทยโดยลอกแบบ มาจากเรือสำเภากิจ วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ในการต่อเรือสำเภาไทยไม้ที่ใช้มักจะเป็นไม้สักและไม้แดง โดยต่อเรือส่วนใหญ่อยู่บริเวณกรุงเทพฯ บริเวณที่ใช้เป็นต่อเรือคือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะปากคลองผดุงกรุงเกษมจนถึงบางคอแหลม (เรือสำเภาไทย 2547: ออนไลน์) เรือสำเภาไทยต่อด้วยไม้สักหรือไม้ตะเคียน คำว่า "สำเภา" มาจากคำว่า "ตะเภา" หมายถึงลมที่พัดมาจากทางใต้ในฤดูร้อนที่ช่วยให้เรือแล่นขึ้นมาตอนบนของอ่าวไทย และแล่นเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยาได้ง่าย เรือค้าขายที่มาจากเมืองจีนมักมาในช่วงฤดูนี้จึงเรียกว่า "เรือตะเภา" เรือสำเภาที่ต่อในประเทศไทยมีต้นแบบมาจากเรือของจีน ซึ่งเป็นเรือที่มีเสากะโถง 3 ต้น เสากะโถงหลัก ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดจะอยู่กลางลำเรือ เสากะโถงที่มีขนาดรองลงมาจะอยู่ทางด้านหน้า และเสากะโถงหลังจะมีขนาดเล็กที่สุด ใบเรือเป็นชั้นๆ ทำด้วยไม้ไผ่ ตัวเรือทาสีจุดขนาดและเขียนลายต่างๆหัวเรือทั้งสองด้านเขียนภาพนัยตาจ้องไปทางด้านหน้าตามความเชื่อว่าจะทำให้แล่นไปถูกทิศ แนวกลางลำเรือเป็นช่องลงช่องระวางสินค้าที่มีความยาวตลอดลำเรือ 35-40 เมตร นิยมใช้เป็นเรือสินค้า ในอดีตใช้ในแถบภาคกลาง (ไพฑูริย์ ขาวมาลา 2545: 137)

เรือสำเภาเป็นพาหนะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ การค้า เศรษฐกิจ ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ว่าจะเป็นการสัญจรไปมา ใช้ในการบรรทุกสินค้าเพื่อนำไปจำหน่ายในประเทศใกล้เคียง ใช้ในการทำสงคราม ใช้ในพระราชพิธี และประเพณีต่างๆ จนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการค้าสำเภา และต่อเรือสำเภาโดยฝีมือช่างของไทย โดยโครงสร้างของเรือสำเภาไทยในอดีตมีรูปแบบที่แตกต่างกัน 3 รูปแบบดังนี้

1.เรือสำเภาไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเรือสำเภาที่ใช้ในการติดต่อค้าขายกับประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกในปีค.ศ.1612ที่เมืองนางาซากิ ลักษณะการต่อเรือตลอดจนชนิดของไม้ที่ใช้ต่อ

พบว่า มีทั้งเทคนิคการต่อเรือแบบจีนคือใช้ตะปูโลหะ และใช้ไม้สน รวมถึงเทคนิคการต่อเรือแบบลูกผสมระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเรือที่แหะออกเรียกว่า "ปากปลา" มีลูกกรงเป็นลายประแจ กันสำหรับยึดปากปลา สองข้างปีกธงตะขาบข้างละอัน ถัดจากเรือเข้ามาทั้งสองข้างเขียนเป็นเรือสีขาว-ดำ ตอนหัวเรือด้านตัดตัดปากปลาลงไปทาสีพื้นแดง ตอนกลางมีตะปั้งทำด้วยกระดานรูปคล้ายปากสิงโตสำหรับพาดปากปลา ใจกลางเขียนเป็นวงกลมสีขาวอยู่กลางช่องใหญ่แล่นเป็นช่องๆ ตลอดไปตั้งแต่หัวเรือจนถึงท้ายเรือ เว้นตรงกลางเรือแต่ก่อนไปทางท้ายน้อยไว้ช่องหนึ่ง แหะทำเป็นช่องไว้ขึ้นลง กราบเรืออยู่ปริมน้ำทั้งสองข้าง ตอนท้ายเรือยกเป็นลายสีเหลี่ยมอยู่ ข้างเรือ เหนือขึ้นไปมีลูกกรงเป็นซี่ๆ ท้ายเรือด้านตัดทาสีแดงมีวงกลมสีขาว ได้วงกลมเป็นตัวหนังสือบอกชื่อเรือ ถัดลงมาตอนบนเหนือน้ำเขียนเป็นรูปนกเวายุภักษ์ แล้วจึงถึงหางเสือทำด้วยไม้เซลง หรือไม้นางดำที่มลงไปตื้อ ๆ เอาเชือกหลายเส้นโยงรั้งไว้ไม่ให้จมน้ำ ต่ำลงไปจะมีเชือกอีกสองเส้นรั้งตอนล่างของ หางเสือไม่ให้กระดกขึ้น เชือกสองเส้นนี้จะลัดท้องเรือไปขึ้นทางหัวเรือมีลูกประจำทำด้วยไม้สักเรียกว่า "เลกโต" ร้อยเชือกตลอดไปเพื่อกันเพรียงขาด เสาใบมีตอนหัวเรือหนึ่งและตอนกลางอีกหนึ่ง เสาใบทำด้วยไม้สักมีปลอกเหล็กคาดเป็นเปลาะ ๆ มีไม้ประดับตามยาวราว 8 อันเพื่อกันไม่ให้ใบเมื่อชันลื้อขึ้นติดปลอก ตัวใบใช้เลื่อกระจุดเพลาะกันหลายผืนแล้วมีไม้ไผ่เมืองจีนสามลำทาบใบเรียงกันขึ้นไปจนใช้เดินไต่ได้ หางเสือเป็นหางเสือแบบบานประตู มีห่วงแขวนแข็งแรง (ณัฐวุฒิ . 2545 : 71-73 ,ไพฑูริย์ ขาวมาลา ม.ป.ป.: 220 -221, ประวัติการทหารเรือไทย 2509: 17)

2. เรือสำเภาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นเรือขนาดใหญ่ที่สุดที่เคยต่อในประเทศไทย มีลักษณะคล้ายสำเภารบ(Fighting Junk)ของจีนในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นเรือขนาดใหญ่มี 3 เสาต่ออย่างมั่นคงแข็งแรง รูปลักษณะใกล้เคียงกับเรือสำเภาของเมืองฟูเจาในมณฑลชกเกี้ยนเป็นเรือไม้ท้องแบน หัวเรือและท้ายเรือตัด กราบข้างเรือสูงเพื่อป้องกันคลื่น บนดาดฟ้ามีประทุนเป็นที่พักสำหรับนายเรือ ได้ก้งอยู่เป็นหลังๆ ทั้งตอนหัว ตอนท้าย และกลางลำ ภายในเรือมีปืนใหญ่ และมีห้องกันน้ำเป็นตอนๆ ตลอดลำ ดาดฟ้าของเรือปูแบนตลอดลำตั้งแต่หัวจรดท้าย แนวกลางลำเรือมีช่องลงห้องระวางสินค้าซึ่งเป็นห้องกันน้ำ ช่องลงนี้อยู่เรียงกันไปบนดาดฟ้า ตัวเรือทาสีจุดขาด โดยเฉพาะที่ตอนหัวเรือและท้ายเรือ ซึ่งเป็นหน้าตัดเขียนเป็นรูปแปลกๆ หางเสือเป็นหางเสือแบบบานประตู มีห่วงแขวนแข็งแรง เช่นที่หน้าตัดของหัวเรือเขียนเป็นรูปราหู (วาดภาพเป็นรูปหน้ากากมีตา ปาก จมูก) ที่หน้าตัดของท้ายเรือเขียนรูปนกพิกันซ์ หรือรูปมังกร อันเป็นเครื่องหมายแห่งความมีอำนาจ ความยิ่งใหญ่ และความร่ำรวย (ประวัติการทหารเรือไทย 2509: 58, ไพฑูริย์ ขาวมาลา ม.ป.ป.: 220 -221)

3. เรือสำเภาเชียมโล่ เป็นเรือสำเภาที่ใช้ค้าขายระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ คำว่า "เชียม" มาจากคำว่า สยาม คำว่า "โล่" แปลว่า แล่นไปตามคลื่น (ใช้กับเรือสำเภา) เป็นเรือขนาดใหญ่มีสามเสา ใบเรือมีพรวนใบ (ก้างใบ) ที่ยาวตลอดความกว้างของใบและมีลักษณะตั้งเรียบซึ่งจะทำให้แล่นก้วได้ดี พรวนใบแต่ละอันจะติดขอบข้างของใบข้างที่อยู่ห่างเสาทั้งนี้เพื่อให้บังคับใบได้ทุกส่วน ปลายพรวนใบด้านที่อยู่ใกล้เสาคจะผูกยึดไว้กับเสากระโคง การออกแบบเชือกและเสาใบทั้งหมดนี้ เพื่อให้สามารถควบคุมใบเรือได้โดยสมบูรณ์ และเพื่อกระจายน้ำหนักของใบให้ลงไปใกล้เสากระโคง หัวเรือเขียนรูปภาพ ที่หน้าตัดของท้ายเรือเขียนรูปมังกร อันเป็นเครื่องหมายแห่งความมีอำนาจ ความยิ่งใหญ่ และความร่ำรวย ตัวเรือสำเภาที่มีลักษณะเป็นเรือท้องกลม ท้องเรืออ้วนและกินน้ำลึก ทางเลื้อเป็นทางเลื้อแบบบานประตู่มี ห่วงแขวนแข็งแรง (กำเนิดและวิวัฒนาการของเรือสำเภาในประเทศไทย 2546: ออนไลน์, ไพฑูรย์ ขาวมาลา ม.ป.ป.: 220)

เรือสำเภาไทยเป็นพาหนะที่มีบทบาทต่อประเทศไทยมาแต่โบราณกาล เป็นพาหนะที่พาผู้คนหรือบรรทุกสินค้าจากพื้นที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง รวมถึงใช้ในการติดต่อระหว่างประเทศต่อประเทศ ทวีปต่อทวีป ตลอดจนการสำรวจดินแดนต่าง ๆ ในยุคอดีต วัตถุประสงค์ในการใช้เรือสำเภาไทยในสมัยโบราณมี 3 ประการ คือ ใช้ในการสัญจร ใช้ในการบรรทุกสินค้า และใช้ในการทำสงคราม ยุคการค้าสำเภาเฟื่องฟูในกรุงศรีอยุธยามาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลที่ 3 เริ่มมีเรือกำปั่นซึ่งเป็นเรือแบบฝรั่งมีเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วงว่าต่อไปในภายภาคหน้าคนไทยรุ่นหลังจะไม่ได้เห็นเรือสำเภา และไม่ทราบว่ามีรูปร่างเป็นอย่างไร ดังนั้นเมื่อมีการปฏิสังขรณ์วัดคอกกระบือ ซึ่งเป็นอารามหลวง และเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระองค์มีพระราชดำริให้สร้างพระเจดีย์ที่วัดนี้จึงโปรดให้สร้างเป็นเจดีย์ฐานสำเภา มีขนาดเท่าเรือจริงและเมื่อสร้างพระเจดีย์สำเภาเสร็จแล้วจึงโปรดพระราชทานนามวัดเปลี่ยนจากวัดคอกกระบือเป็น "วัดยานนาวา" เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร (นิจ ทองโสภิต.2529:263)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการสร้างเรือสำเภาไทยจำลองและการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชนในจังหวัดปทุมธานีที่สร้างโดยฝีมือช่างไทยซึ่งมีทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และให้ชาวไทยทุกคนได้รู้ถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ ตลอดจนมีความภูมิใจในประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ และเป็นการรักษามรดกล้ำค่าแก่ชาวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเรือสำเภาไทย ลวดลายและรูปแบบเรือสำเภาไทย
3. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเรือสำเภาไทย
4. เพื่อสร้างเรือสำเภาไทยจำลอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นการอนุรักษ์เรือสำเภาที่สร้างโดยช่างไทยให้ชาวไทยทุกคนได้รู้ถึงความเป็นมาของประวัติศาสตร์ ตลอดจนมีความภูมิใจในประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรคไว้ และเป็นการรักษามรดกล้ำค่าแก่ชาวไทย

ขอบเขตของการทำงานวิจัย

1. สร้างเรือสำเภาไทยจำลอง จำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่

- 1.1 เรือสำเภาไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
- 1.2 เรือสำเภาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- 1.3 เรือสำเภาเชื่อมไม้

2. ลวดลายของเรือสำเภาไทยมีดังนี้

- 2.1 เรือสำเภาไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา
 - 2.1.1 หัวเรือมีการเขียนรูปราหู
 - 2.1.2 ท้ายเรือมีการเขียนรูปนกพญายักษ์ หรือนกอินทรี

ขนาดจริง ความยาวตลอดลำ 36 เมตร ความกว้างกลางลำ 7.5 เมตร ความลึกกลางลำ 6.5 เมตร
ขนาดจำลอง 1:80 ความยาวตลอดลำเรือ 0.45 เมตร ความกว้างกลางลำเรือ 0.09 เมตร ความลึกกลาง ลำ 0.08 เมตร

- 2.2 เรือสำเภาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

- 2.2.1 หัวเรือมีการเขียนรูปราหู
- 2.2.2 ท้ายเรือมีการเขียนรูปนกพินิกซ์ หรือรูปมังกร

ขนาดจริง ความยาวตลอดลำ 42 เมตร ความกว้างกลางลำ 8.75 เมตร ความลึกกลางลำ 7.5 เมตร

ขนาดจำลอง 1:100 ความยาวตลอดลำเรือ 0.42 เมตร ความกว้างกลางลำเรือ 0.0875 เมตร ความลึกกลางลำ 0.075 เมตร

2.3 เรือสำเภายูเอเอ็มไอ

2.2.1 หัวเรือมีการเขียนรูปราหู

2.2.2 ท้ายเรือมีการเขียนรูปมังกร

ขนาดจริง ความยาวตลอดลำเรือ 17 เมตร ความกว้างกลางลำเรือ 6 เมตร ความลึกกลางลำ 4 เมตรขนาดจำลอง ความยาวตลอดลำเรือ 0.42 เมตร ความกว้างกลางลำเรือ 0.15 เมตร ความลึกกลางลำ 0.1 เมตร

3. อัตราส่วนที่ใช้ในการเขียนแบบย่อ ได้แก่

3.1 เรือสำเภายุเอเอ็มไอหรือยูเอเอ็มไอใช้อัตราส่วน 1: 80

3.2 เรือสำเภายุเอเอ็มไอหรือยูเอเอ็มไอใช้อัตราส่วน 1: 100

3.3 เรือสำเภายุเอเอ็มไอหรือยูเอเอ็มไอใช้อัตราส่วน 1: 40

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ลำเภายุเอเอ็มไอ หมายถึง เรือเดินทะเลที่มีเสากระโดงตั้งแต่ 2 เสาขึ้นไปซึ่งสร้างโดยฝีมือช่างไทย
2. กระจุก หมายถึง โครงหลักที่วางตลอดหัวถึงท้ายเรือ เป็นแกนของเรือ
3. กง หมายถึง ไม้ยึดแผ่นกระดานของกระจุกขึ้นไปเพื่อทำให้เป็นรูปเรือต่อไป
4. หูกระต่าย หมายถึง ไม้กึ่งตัวสุดท้ายทั้งทางท้ายเรือ และหัวเรือ ชาวเรือบางคนเรียก "กระต่ายเหิน"
5. แคม หมายถึง ส่วนริมทั้งสองข้างของเรือ
6. กราบ หมายถึง ไม้เสริมแคมเรือให้สูงขึ้น ส่วนของเรือตอนที่มีไม้เสริมหรือไม้กระดานที่ติดตรงแคมเรือไปตามแนวนอนสำหรับเดิน
7. เสากระโดง หมายถึง เสาสำหรับกางใบเรือ, เสาเรือ
8. ประทุน หมายถึง หลังคาเรือ รถ หรือเกวียน
9. รอก หมายถึง เครื่องใช้รูปคล้ายล้อมีแกนหมุนได้รอบตัว ที่ขบล้อเป็นร่องสำหรับให้เส้นเชือกหรือเส้นลวด ดึง ลาก หรือยกสิ่งของ
10. กว้าน หมายถึง เครื่องสำหรับดูดหรือดึงหรือยกของหนัก
11. ใบเรือ หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยผืนผ้าซึ่งเสากระโดงเพื่อรับลม
12. ดาดฟ้า หมายถึง พื้นราบตอนบนของเรือ

13. เลื่อกระจุด หมายถึงไม้ล้มลุกชนิดหนึ่งลำต้นกลมภายในกลวงนำมาสานให้เป็นแผ่น
14. สมอ หมายถึงของหนักที่ล้ามเชือก หรือโซ่อยู่กับเรือ ใช้ถ่วงน้ำให้เรือจอดนิ่ง
15. ระวัง หมายถึงที่สำหรับบรรทุกของในเรือ
16. ระวังขับน้ำ หมายถึงน้ำหนักเรือเดินทะเล หรือเรือเดินสมุทร
17. บาทลี หมายถึงห้องเล็ก ๆ ที่อยู่ท้ายเรือสำเภา
18. อับเฉา หมายถึงของถ่วงเรือกันเรือโคลง
19. อินทรี หมายถึงเหยี่ยวขนาดใหญ่ขามีขนปกคลุมกรงเล็บแข็งแรงมาก
20. ราบู หมายถึงชื่ออสูรตนหนึ่งมีตัวขาดครึ่งท่อน เชื่อกันว่าเวลามีสุริยุคราสเป็นระราหูอมไว้, เทวดาพระเคราะห์ที่มีอาภรณ์และพาหนะสี่คัล้า
21. หางเสือ หมายถึงเครื่องถี่ยวท้ายเรือ สำหรับบังคับทิศทางของเรือ ภาษาเขมรเรียก"จั่งกูด" หรือ "ตะกูด"